

НУМИЗМАТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НА СРЕДНОВЕКОВНОТО СЕЛИЩЕ ПРИ СЕЛО КРЪН, КАЗАНЛЪШКО XI – XIV ВЕК

Красимира Стефанова-Георгиева

Монетите, открити при археологическите проучвания на средновековното селище при село Крън, Казанлъшко, са 80 броя. От теренни обхождания в района на селището и некропола са открити 350 броя. Те са както цели екземпляри, така и отчупени или изрязани от цели монети късове. Това е голямо количество нумизматичен материал, който се дължи на внимателното извършване на археологическите разкопки и теренни проучвания. Обстоятелството, че той произхожда от едно неголямо селище от градски тип, свидетелства за степента на развитие на стоково-паричните отношения в българските земи по време на Второто българско царство.

Една част от нумизматичния материал е от проучените сектори А, Б и В, в които влизат селището и некрополът.

В настоящото съобщение са включени само онези монети, които са определени и датирани от Иван Йорданов*. Независимо от факта, че не целият материал е определен, бихме се опитали да направим една първична нумизматична характеристика на средновековното селище при с. Крън за периода XI – XIV век.

Всички монети са единични находки, не са били укривани нарочно, а са били изгубени в процеса на самата парична циркулация.

Според датирания нумизматичен материал хронологически най-ранни са анонимните фолиси XI – XIV век и монетите на Алексий I (1081 – 1092), а най-късни са двата сребърни гроша на Тодор Светослав (1300 – 1321 г.). В процентно отношение най-голям е броят на монетите, открити в селището – 70 броя, 10 са открити

* Благодаря на колегата Иван Йорданов за оказаното съдействие при обработването на нумизматичния материал.

в некропола при разкопаване на гробовете. Същите откриваме на различни места около скелета (от двете страни на черепа, до дясната или лявата ръка, покрай тялото). Това свързваме с извършването на различни ритуали, изисквани от погребалния обред.

Най-голям е броят на монетите, открити при теренните обхождания. Проучвайки материала, констатирахме, че преобладават латинските и българските имитации от XIII век (Дочев, 1992: 22–31).

Наличието на оскъден брой монети за период от около цял век свидетелства, че от края на XI до края на XII век селището е било съвсем незначително. Същата е картината и при средновековното селище над тракийския град Севтополис (Чангова, 1972: 138).

Основният брой монети от средновековното селище при село Крън и от селището над тракийския град Севтополис от XIII век са от т.нар. имитационни типове (Пенчев, 1984: 138). Между разглежданите от нас монети са представени екземпляри от двете имитационни серии – “български“ имитации и “латински“ имитации.

В първите години на XIII век в Търново, както и в останалите български земи, било продължено използването на византийската монетна система, въведена от Алексий I Комнин (1081 – 1092) (Дочев, 19800: 25). Ролята на основни парични знаци във вътрешния обмен изпълнявали билоновите монетосечения на Мануил I Комнин (1143 – 1180), Андроник I Комнин (1183 – 1185), Исак II Ангел (1185 – 1195) и Алексий III Ангел. Промените, които настъпили във финансовата система на Византия, намерили отражение и в паричния пазар на България (Дочев, 1980: 26).

Анализът на монетите от средновековното селище при с. Крън дава основание да смятаме, че преобладават латинските “солунски” и “константинополски” имитации тип “А”, тип “Р” и “Д” по класификацията на Ив. Йорданов (Йорданов, 1984: 52–57).

Наред с българските имитации са използвани монети и на латинския император Теодор I Ласкарис (1208 – 1222) – 2 броя, както и на Йоан III Дука Ватаци (1222 – 1254) – 1 брой. Наблюденията на нумизматичния материал от Търново, както и на други области в България, включително средновековното селище при село Крън и

селището над Севтополис, сочат, че византийските монети и двата по-ранни български имитативни типа (А–Б) са излезли от обращение към края на първото десетилетие на XIII век. На тяхно място била продължена употребата на български имитации, сечени в Константинопол и Солун.

Между монетите от средновековното селище при с. Крън има два екземпляра на Константин Асен (1257 – 1277), единият от които е българска имитация.

Прави впечатление, че по-голямата част от монетите са претърпели грубо орязване или дори нарязване на половинки, четвъртинки и по-малки части – практика, възникнала през XIII век във връзка с непрекъснатото намаляване на тегловния стандарт на медните скифати. Това е предизвикано от масовото сечене от второто десетилетие на XIII век нататък на малкомодулни монети, което е довело до всеобщо орязване и нарязване на намиращите се в циркулация монети с ядра с нормална големина (с диаметър около 25 мм).

Горната хронологическа граница в монетната циркулация на селището се определя от двата сребърни гроша на Тодор Светослав (1300 – 1321). Най-късните монети, открити в средновековното селище над Севтополис, са от времето на византийския император Андроник III Палеолог (1328 – 1341) (Пенчев, 1984: 139). Въз основа на това бихме могли да предположим, че двете селища са съществували по едно и също време, вероятно са поддържали икономически връзки, тъй като самото им разположение дава тази възможност (около 5 км е разстоянието между двете селища).

Монетите от средновековното селище при село Крън, Казанлъшко, ни дават възможност да констатираме, че периодът на неговия най-интензивен икономически живот е бил XIII век, и по конкретно III – VI десетилетие. Всъщност това е период, който се характеризира с изключителното разнообразие на паричните знаци по форма, номинал, вид, произход. За отбелязване е фактът, че българските територии се обслужват не само от монетите на Византия, но и от монети, сечени в България (Йорданов, 1984: с. 228). Това е напълно обяснимо, като се има предвид общото развитие на средновековната българска държава по това време.

Откритите и датирани в този период монети говорят за едни значително развити стоково-парични отношения. Както вече споменахме, по-голямата част от тях са били орязани и са имали ниска покупателна стойност. Освен това не бива да се забравя и фактът, че съвсем близо до селището се намира крепостта Калето. Възможно е повечето от екземплярите да са попаднали в него от крепостта, на която то се явява подградие и вероятно снабдител със селскостопански и занаятчийски произведения.

ЛИТЕРАТУРА

Дочев 1992: Дочев, К. Монети и парично обръщение в Търново XII – XIV в. Велико Търново, 1992.

Дочев 1980: Дочев, К. Монети и монетно обръщение в Търново през XIII в. – Векове, № 6, 1980.

Йорданов 1984: Йорданов, И. Монети и монетно обръщение в средновековна България 1081 – 1261. С., 1984.

Пенчев 1984: Пенчев, В. Севтополис. Т. II. С., 1984.

Чангова 1972: Чангова, Й. Средновековното селище над тракийския град Севтополис (XI – XIV век). С., 1972.